

Ilmastopaneeli

MUISTIO

Ilmastopaneelin 6. kokous

Aika: 17. syyskuuta, 2012, klo 9:00-16:00

Paikka: Viikin kartano, os. Viikinkaari 8, 00790 Helsinki

Paneelin jäsenet:

prof. Markku Kulmala, Helsingin yliopisto (*puh.joht.*), pääjohtaja Petteri Taalas, Ilmatieteen laitos, tutkimusprof. Miimu Airaksinen, VTT, yliopistolehtori Hannele Cantell, Helsingin yliopisto, tutkija Sirkku Juhola, Aalto yliopisto, prof. Marja Järvelä, Jyväskylän yliopisto, prof. Kai T. Kokko, Lapin yliopisto, prof. Markku Ollikainen, Helsingin yliopisto, prof. Pirjo Peltonen-Sainio, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT, tutkimusprof. Ilkka Savolainen, VTT, prof. Jyri Seppälä, Suomen ympäristökeskus, prof. Sanna Syri, Aalto yliopisto, prof. Markku Kanninen, Helsingin yliopisto

Sihteeristö:

Ylitarkastaja Pirkko Heikinheimo (Ympäristöministeriö), Ylitarkastaja Bettina Lemström (Työ- ja elinkeinoministeriö), Tutkimuspäällikkö Sanna Sorvari (Ilmatieteen laitos), Tutkimuskoordinaattori Hanna Lappalainen (Helsingin yliopisto/ IL, pk), Tiedottaja Karoliina Kinnunen (Ympäristöministeriö)

Kutsutut asiantuntijat:

Ylijohtaja Tuula Varis (YM), kansliapäällikkö Merja Turunen, (YM), Prof. Veli-Matti Kerminen (Helsingin yliopisto)

1. Kokouksen avaus

Paneelin puheenjohtaja Markku Kulmala avasi kokouksen ja toivotti kaikki tervetulleiksi.

2. Ilmastopolitiikan asiat ajankohtaistarkastus

Ylijohtaja Tuula Varis, YM, ja Ympäristöneuvos Merja Turunen esittelivät ajankohtaisia ilmasto- ja energiapolitiittisen asioita ja totesivat, että syksy 2012 on tältä osin hyvin kiireinen. Käynnissä on useita kansainvälisiä neuvotteluja liittyen mm. EU:n ilmastostrategiaan ja -lainsäädäntöön. Energiapolitiikan osalta käynnissä on kansallisen energia- ja ilmastostrategian päivitys. Suomen on määritettävä kestävyyskriteerit kiinteälle biomassan poltolle. Ilmastolain valmistelua pohjustava keskustelu etenee ja käynnissä on sidosryhmien kuuleminen. Ilmastopaneelin antama lausunto ja monitieteellinen näkemys ilmastolakivalmisteluun liittyen on arvokas, keskustelua avartava osa.

Ympäristöneuvos Merja Turunen, YM, otti esille mm. päästökauppaan liittyvän direktiivin muutoksen. Päästökauppa ei riittävästi ohjaa uuden teknologian käyttöönottoa. Taakanjaossa on sovittu -16% vähennys vuoteen 2020 asti ja täten vuoden 2013 aikana päätettävä, millainen päästöjen vähentämisspolku 2013-2020 jaksolle luodaan. Lisäksi jatkuvat neuvottelut liittyen Durbanissa hyväksytyyn ilmastopöytäkirjaan ja sopimuksen vaikutukset Suomen

metsäpolitiikkaan. Käynnissä on monta Suomea koskevaa rinnakkaista EU-prosessia, joista vastuu on usealla ministeriöllä, esim. epäsuorat maankäytön muutokset, biomassan kestävyyskriteerit, rikkidirektiivi, merenkulkuun liittyvien kansanvälisten päästöjen vähentäminen. Lisäksi EU-tasolla valmistaudutaan Kioton ilmastopimuksen jatkamiseen.

Todettiin, että YM pääneuvottelija olisi hyvä kutsua paneelin kokoukseen kertomaan käynnissä olevista kv neuvottelujen tilanteesta. Bettina Lemström totesi, että energia- ja ilmastostrategian päivitystä varten tarvitaan mahdollinen ilmastopaneelin panos tämän vuoden loppuun mennessä. Energia- ja ilmastopolitiikan ministerityöryhmän viimeinen kokous pidetään 18.12.

3. Ilmastolakihankkeen katsaus

Ympäristöministeriö on tilannut 11.6.2012 ilmastopaneelilta ilmastolain esiselvityksestä lausunnon 21.9.2012 mennessä ja arvion ilmastolain vaihtoehdoista ja tarpeellisuudesta 15.10.2012 mennessä. Kai Kokko esitteli Ilmastopaneelin lausuntoa ilmastolain Keskusteltiin mm seuraavista lausunnon osa-alueista sääntelytavoite, soveltamisala ja ohjausperiaatteet. Yleisinä kohtina todettiin, että kansainvälinen ilmastopoliittinen vaikuttaminen tulisi sisällyttää lain tavoitteisiin. Ilmastolain päämäärä tulisi olla kestävä kehitys. Sääntelytavoitteen osalta todettiin, että kasvihuonekaasujen 80 %:n päästönvähennystavoite vuoteen 2050 ei ole viimeisimpien tutkimustulosten nykytulosten perusteella riittävä. Energiatohokkuuden ja vihreän talouden alueilla Suomella olisi mahdollisuus hyödyntää edelläkävijä-roolia ja korostaa sopeutumisen merkitystä.

Soveltamisalan osalta todettiin, että maankäyttöön liittyvää terminologiaa tulisi täsmentää. Myös muuta terminologiaa tulisi miettiä tarkemmin esim. mitä ”kokonaisvaltainen”, ”kauas katsova” jne. oikeastaan tarkoittavat. Sääntelykeinojen osalta todettiin, että kansainvälisesti vaadittavien raportointien lisäksi on otettava huomioon kansallinen tilanne ja minkä tyyppinen raportointi palvelee kansallista tasoa. Ilmastopaneelin aseman ja työskentelyn riippumattomuus on turvattava. Riippumattomuus edellyttää mm. pohdintaa, mihin paneeli hallinnollisesti sijoitetaan (sektoriministeriö vs. valtioneuvoston kanslia).

4. Musta hiili - Policy Briefing

Veli-Matti Kerminen esitteli Ilmatieteen laitoksen ja Helsingin yliopiston tutkijoiden laatiman Mustahiili - Policy Briefing tiedonannon. Tiedonantoon on koostettu tämän hetkinen tieteellinen näkemys mustan hiilen vaikutuksesta ilmastoon ja ilmaston muutokseen, ja mitkä ovat mustan hiilen päästölähteet Suomessa.

Paneeli keskusteli tiedonannon sisällöstä ja siitä, mitä policy briefing:llä haetaan. Tiedonannossa olisi hyvä olla konkreettisia kansalaisten arkeen liittyviä asioita mm. pienpoltto (saunojen lämmitys), työkoneet.

Lisäksi keskusteltiin musta hiili problematiikasta laajemmin. Todettiin, että Suomella on mahdollisuus vaikuttaa kansainvälisesti ja osallistua kansainväliseen musta hiili -keskusteluun. Suomen liittyminen kesällä USA:n helmikuussa tekemään ”Climate and Clean Air Coalition to Reduce Short-Lived Climate Pollutants” aloitteeseen, koalitioon, antaa hyvän forumin nostaa asioita kansainväliseen keskusteluun. Suomen rooli voisi pohjautua täysin tieteellisten argumenttien esittämiseen. Policy Briefing:ssä olisi hyvä listata tutkimustarpeet. Keskusteltiin, että Musta hiili – aiheen työstämistä jatketaan ja siitä tehdään ensi vuodelle ministeriöön hanke-esitys. Hanke-esityksessä ovat mukana Ilmatieteen laitos, SYKE, Viikki (Savolainen).

Päätettiin, että Musta hiili – tiedonannon luonnos jaetaan ministeriöiden virkamiehille tiedoksi ja käyttöön mm. energia- ja ilmastostrategian taustamateriaalina.

5. Energiajärjestelmähankkeen tilanne

Ilkka Savolainen esitteli ”Energiajärjestelmä ja päästönvähennystoimet” hankkeen tilannetta. Hankkeessa tunnistetaan toimenpiteitä, joihin liittyy mutkikkaita vaikutusketjuja. Toimenpide yhdellä sektorilla voi muuttaa päästöjä toisella sektorilla tai toisella alueella. Hankkeessa analysoidaan toimien kokonaisvaikutuksia päästöjen rajoittamiseen ja muihin politiikan tavoitteisiin kuten uusiutuvan

energian käytön lisäämiseen. Lisäksi arvioidaan ilmasto- ja energiastrategiaa (luonnosta) ja annetaan sitä koskevia suosituksia. Ensimmäiset osatehtäviä koskevat kokoukset on jo pidetty, vaikka varsinaista rahoituspäätöstä ei ole vielä saatu. Työ etenee siten, että ensimmäinen raporttiluonnos esitellään paneelin seuraavassa kokouksessa 5.11.2012.

6. Hiilineutraalius-aiheen alustava suunnitelma

Jyri Seppälä totesi ”Hiilineutraalius-aiheen” osalta, että hanke-esitystä vielä työstitään ennen kuin se tuodaan paneelille esittelyyn. Hankkeen tavoitteet määritetään ensi vuoden alussa. Keskustelua on käyty mm. pienten toimijoiden mukaantulosta, alueellinen näkökulman (kuntataso) sisällyttämisestä, hiilineuraalisuuden rooli vs. rakenteelliset muutokset ja vähäpäästöiset tuoteketjut.

7. Rakennettu ympäristö -hankkeen suunnitelma

Miimu Airaksinen esitteli ”Rakennetun ympäristön ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen tarkastelu” -hankkeen suunnitelmaa. Hankkeessa arvioidaan olemassa tiedon perusteella rakennetun ympäristöön kohdistuvia toimenpiteitä, joilla voidaan hillitä ja sopeutua ilmastonmuutokseen. Tavoitteena on järjestetään 2-3 monitieteellistä työpajaa, joissa käytetään monipuolisesti erityyppisiä pedagogisia menetelmiä (<http://blogs.helsinki.fi/wdc-2012/oppimisen-uudet-tilat/>).

8. Ensi vuoden hankkeet - alustava keskustelu valmisteluprosessista

Paneeli listasi seuraavat aiheet alustavasti v. 2013 hankkeiksi:

- Musta hiili + CO₂ dimensio (Taalas)
- Liikenteen biopolttoaineiden edistämiseen keskittyvä hanke
- Hiilineuraalisuus (Seppälä)
- Maatalous ja ilmastonmuutos (Ollikainen, Peltonen-Sainio, Järvelä)

9. Paneelin toiminnan itsearviointi – Miten tähän mennessä on toimittu

Pirkko Heikinheimo alusti keskustelun paneelin toiminnan itsearvioinnista. Paneelin toiminta rahoitetaan ns. Vihreän talouden määrärahasta. Paneelin tähänastiset selvitykset ovat olleet poliittikkarelevantteja. Työtapa on perustunut monitieteellisyyden hyödyntämiseen. Rahoitusesitykset ja raportointi noudattavat YM:n yleisiä toimintatapoja hakemusten ja raportoinnin suhteen. Hankkeet luokitellaan yhteisrahoitteisiksi eikä niitä ei kilpailuteta. Käytiin keskustelu v.2012 kertyneestä kokemuksesta:

- hakemusbyrokratian YM:n suuntaa koettiin paikoin raskaaksi suhteutettuna saatavaan hankerahoitukseen
- paneeli toivoi enemmän suoraa keskusteluyhteyttä poliittisten päätöksentekijöiden kanssa
- paneelin riippumaattomuus vs. poliittisesti relevanssit syötteet paneelin suuntaan haasteellista
- aktiivisen julkisuuskuvan luominen vielä saavuttamatta
- suoran tiedon saaminen komissiosta – esim. vierailija Komission Ympäristö DG:stä
- sisäiset toiminta-tavat: pienryhmä vs. hankeryhmä

10. Muut asiat

Nettisivut

Karoliina Kinnunen-Mohr esitteli paneelin nettisivuihin liittyviä asioita. Sisältöjen osalta todettiin, että sivustolle tulevat paneeliin kokouspöytäkirjojen ns. lyhytversiot, tapahtumat, tiedotteet. Esimerkiksi ensimmäinen lausunto tulee osaksi YM:n lehdistötiedotetta, mutta Ilmastolaki-kannanotto tulee sivustolle. Linkki sivustolle tulee olemaan muotoa ilmastopaneeli.fi/. Yhteyshenkilöiksi tulee Hanna Lappalainen.

Hankeraporttien julkaisuformaatti

Hanna Lappalainen esittelin ehdotuksen hankkeiden raportointiformaatista. Paneelin hankkeiden julkaisuformaattiksi sovittiin Aerosolitutkimusseuran formaatti (<http://www.atm.helsinki.fi/FAAR/index.php?page=series>) täydennettynä paneelin visualisella ilmeellä. Raporttien rakenne:

- 1 sivun yhteenveto tiedotetyyliin (suomi)
- 3-5 sivun abstrakti (suomi-ruotsi-englanti)
- raportti, ei max pituus suositusta (suomi)

11. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään 5. marraskuuta klo 11.30 - 16.00 Kumpulassa (Fysiikan laitos).
Syyskauden viimeinen kokous pidetään 17.joukukuuta klo 09.00 - 12.00.